

Väinö Vilponiemi (Tunsin Tannerin)

VÄINÖ TANNER IHMISENÄ, MUISTIKUVIA

Minulta kysyttiin eräänä päivänä: Milloin sinusta tuli asevelisocialisti? Vastasin, että sitä ei voi yhdellä hetkellä tai asialla määritellä. Siihen vaikuttivat mm. sotakokemukset Karjalan kannaksella kesällä 1944. Erityisesti siihen vaikutti se henkinen ilmapiiri, joka sodan jälkeen maassa vallitsi. Itse sain ensimmäiset vaikutelmat jo Lapissa, jossa olimme saksalaisten romuja keräämässä Lapin sodan jälkeen. Asuimme Karesuvannossa puolustusvoimien teltassa Tornionjoen rantatöyräällä lähellä saksalaisten hautausmaata, jossa ristit oli tehty vaivaiskoivusta. Kylässä asuttiin maakuopissa. Joen toisella puolella loistivat Ylitornion valot ja kaikki muu mikä siviilielämään kuului. Meillä oli armeijan radio, jota ahkerasti kuuntelimme.

Radiossakin keskustelut olivat kiihkeitä. Kiivailtiin erityisesti niitä miehiä vastaan, jotka sodan kestäessä olivat maata hallinneet. Erityisesti kaksi miestä, Risto Ryti ja Väinö Tanner olivat ankaran arvostelun kohteena. Myös meidän teltassamme keskustelu kävi hyvin kiivaana. Puolustelin niitä miehiä, sillä he olivat mielestäni tehneet oikeita asioita Suomen kansan pelastamiseksi, sillä siitä ensisijassa oli kysymys. Olin välillä saada nyrkistä, mutta siitä huolimatta puolustin heitä. Sama keskustelun sävy jatkui työpaikoilla siviiliin päästyämme. Siellä eivät enää nyrkit riittäneet, vaan sanottiin selvästi, että olet mustalla listalla ensimmäisten joukossa. Tällaista ilmapiiriä vastaan oli noustava.

Minulla oli edellä kerrotut ensivaikutelmat nähdessäni ensi kerran Väinö Tannerin 1950 kesällä. Hän oli vapautunut sotasyllisyysvankeudesta vajaat kaksi vuotta aikaisemmin ja sosialidemokraatit kutsuivat hänet maakuntajuhlilleen Pihlavaan juhlapuhujaksi. Olihan hän ollut 34 vuotta Satakunnasta valittuna kansanedustajana.

Olin juhlilla lähinnä piirisihteerin juoksupoikana ja seurasin sivummalla, kuinka Väinö Tanner marssi juhlakulkueen keulassa. Kansa taputti ja hän heilutteli kättään tervehdykseksi. Kaikesta huomasi, että hän oli tervetullut. Häntä ei oltu unohdettu. Juhlakentällä hän yhdellä loikalla hyppäsi juhlalavalle ja piti juhlapuheen ilman paperia: Se kaikki jäi pysyvästi mieleeni.

Kului neljä vuotta. Toimin Porissa piirisihteerinä. Eetu Salinin muistomerkkitoimikunta, jonka sihteerinä muun ohella toimin, järjesti juhlan Porin työväentalolla varojen keräämiseksi muistomerkkihankkeelle. Väinö Tanner kutsuttiin juhlapuhujaksi. Olin häntä vastassa rautatieasemalla. Muistan elävästi, kun hän astui junasta asemalaiturille

vanerinen matka-aski kädessä pukeutuneena harmaasävyiseen pukuun ja päällystakkiin sekä tietenkin hattuun. Se oli tyypillisesti hänelle ominainen pukeutuminen. Matkalla keskustaan hän istui vieressäni autoni etupenkillä ja halusi erityisesti tietää, oliko uusi piirisihteeri tutustunut järjestöihin maakunnassa ja miten siellä jaksettiin. Kerroin parhaan taitoni mukaan.

Juhlissa huomasin kuinka tuttavallisesti hän seurusteli erityisesti vanhempien tovereiden, niin miesten kuin naistenkin kanssa. Hänellä oli paljon tuttuja. Siinä halailtiin ja taputeltiin. Huomasin, että hän oli hyvin seurallinen ja omiensa joukossa.

Illalla piirin puheenjohtaja kutsui pienen seurueen läheiseen hotelliin illalliselle. Kun oli päästy kahviin, Tanner otti liivintaskustaan ison sikarin ja totesi: "Otin tommosen mukaani, kun ajattelin että jotakin tämmöistä järjestätte." Aamulla ajoin hänet lentokoneelle, jolla hän palasi Helsinkiin. Väinö Tanner oli myös Eetu Salinin muistomerkin paljastuspuheen pitäjänä heinäkuussa 1955. Puheessaan hän muisteli ystäväänsä Eetu Salinia. Itse toimin juhlan kuuluttajana.

Hän vieraili usein 1950-luvulla Satakunnan piirin kutsumana mm piirikokouksissa. Siihen aikaan kokoukset olivat kaksipäiväisiä ja yleiskeskustelut saattoivat kestää monta tuntia. Oli merkille pantavaa, että Tanner istui aina tiiviisti kuunnellen maakunnan miesten keskusteluja, joskus niihin itsekkin osallistuen sen ohella, että hän yleensä piti ns. poliittisen katsauksen. Oli merkille pantavaa, että Tannerilla oli Satakunnassa aina myös tiukka oppositionsa, mutta toisaalta hänen listansa sai vaaleissa aina huomattavan korkeat äänimäärät.

Myös maakuntajuhlilla hän vieraili usein. Noormarkun juhlille hän tuli omalla kyydillä. Linda-rouva ajoi ja lisäksi heillä oli mukana kaksi lastenlasta.. Heidän autonsa sai huomiota. Se oli oikea 1930-luvun "kantti kertaa kantti" kromatuin metalliosin. Tällöinkään hänellä ei ollut kirjoitettua puhetta. Uuden Ajan toimittajaa hän pyysi soittamaan Raumalle hotelliin, jonne he seuraavaksi olivat menossa. Siellä hän puhelimesta saneli lehteen tulevan osan puheestaan. Hänen puheensa saivat yleensä suuren huomion lehdistössä.

Tanner oli ehdoton auktoriteetti. Hänen ei kuitenkaan koskaan tarvinnut sitä itse korostaa. Puolueen lippujuhlat pidettiin Porissa 1959. Kun Tanner saapui juhliin, hänen saapumisensa jälkeen levisi heti kaupungilla tieto, että Tanner on Porissa. Samanlainen oli ilmapiiri puolueoimistossa. Kun Tanner saapui, kaikki niin pojat kuin tytötkin katsoivat heti ympärilleen huoneessaan, onko kaikki kunnossa, "Ukko on Talossa". Hän oli kuitenkin aina henkilökunnalle hyvin ystävällinen. Hänellä oli oma tapansa hallita. Tanner ei Kovin paljon kahvipöydissä politiikan kiemuroita käsitellyt. Luonnollisesti

hän sellaisista asioista keskusteli yhteistyökumppaneidensa kanssa. Erään kerran istuimme Olavi Linblomin ja Tannerin kanssa kolmistaan kahvipöydässä. Puhuimme Satakunnan asioista, mutta keskustelu kääntyi jostakin syystä myös neuvostoliittoon ja Staliniin. Tanner totesi, että "Stalin antoi anteeksi kaikille muille, mutta minulle hän ei koskaan antanut". Hän ei lähemmin halunnut aihetta käsitellä.

Juhlavuoden 1959 ohjelmaan kuului myös henkilökunnan juhla. Se pidettiin Mannerheimintiellä, lähellä vanhaa messuhallia olevassa Ravintolassa. Tanner oli isäntänä, hoitaen illan erittäin upealla tavalla. Eräessä pöydässä, jossa itsekin istuin, pidettiin hauskaa myös hyvien juttujen kanssa ja myös naurettiin. Eräs tyttö nauroi kovin äänekkäästi. Tanner viittasi minut käymään hänen luonaan. Hän kysyi lähes kuiskaten, kuka se tyttö on jolla on niin hauskaa teidän pöydässä. Minä kerroin, kuka hän on. Tanner vain nyökkäsi, mutta ei puhunut mitään. Sen seurauksena kuitenkin pöytä hiljeni.

Kyllä hän silti huumoriakin viljeli, mutta se oli kuivanlaista. Mielellään hän puhui omasta nenästään, todeten, että se on tyypillisesti savolainen aatelinena. Tämä tulee usein mieleeni, kun Porin Itäpuistossa katselen hänen reliefiään. Hänen sivuprofiilissaan se aatelinena näkyy hyvin.

Tannerilla oli oma tapansa tutustua ihmiseen. Hyvä ystäväni "Simppa" Simo Juntunen kertoi minulla, että kun hän oli ehdolla siirtyä Uudesta Ajasta Sosialidemokraattiin, niin Tanner kutsui hänet Sorkkiin koko päiväksi. He kulkivat tilalla ja keskustelivat koko päivän kaikesta muusta paitsi työasioista ja politiikasta. Tuntti nähtävästi hyväksyttiin.

Tannerille oli ominaista, että hän korosti ihmisten moraalista vastuuta. Muistan, kuinka puolueriidan kuumassa vaiheessa 1958 vaalien edellä hän vaati puolueuustossa, että jokaiselta puolueen listoille pyrkivältä ehdokkaalta vaaditaan allekirjoitettu sitoumus puolueuskollisuudesta valituksi tultuaan. Puolueuustosto keskusteli asiasta pitkään, mutta hyväksyi lopulta puheenjohtajan esityksen. Sitoumusta eivät kuitenkaan kaikki noudattaneet, kuten historiasta tiedämme.

Sen kokouksen jälkeen lähdin autollani ajelemaan Poriin. Olavi Lindblom pyysi, voisinko ottaa Tannerin kyytiin. Hän olisi halukas menemään Sorkkiin. Tein sen mielelläni. Hän ei autossa halunnut jatkaa sitä keskustelua. Sen sijaan hän oli kiinnostunut Satakunnan ehdokastilanteesta. Kertoilin hänelle matkan varrella. Silloin Poriin ajettiin vanhaa tietä, joten jätin hänet Sorkin tieristeykseen, josta hän halusi loppumatkan kävellä.

Kun 1963 alussa tiesimme, että Tanner luopuu puheenjohtajan tehtävästä, halusimme

hänet vielä kerran piirikokouksemme. Hän tuli ja kuunteli kaikki keskustelut. Hän myös yöpyi Porissa. Sunnuntaina iltapäivällä kokouksen vielä jatkuessa hän ilmaisi halunsa poistua. Saatoin hänet eteiseen . siellä hän otti salkustaan kirjan" punainen valhe", antoi sen minulle ja sanoi lue nyt tätä, siinä on mm. neuvosto-Suomen perustuslaki. Hän naurahti päälle. Kyseinen kirja on edelleen kirjahyllyssäni. Me hyvästelimme ja hän lähti kävelemään hotelliinsa. Kun kerroin puheenjohtajalle, että Tanner poistui, puheenjohtaja kehotti minua menemään perään ja tarjoamaan hänelle lounaan. Tavoitin hänet Itäpuiston päässä, jossa hän seisoi ja katseli vanhalle Paloasemalle päin. En tiennyt vielä silloin, mutta jälkepäin olen lukenut, että hän siinä talossa yhdessä Eetu Salinin kanssa taisteli vanhasuomalaisia vastaan ensimmäisten vaalien edellä 1907.' jolloin hän itsekin oli ensimmäistä kertaa ehdokkaana ja tuli valituksi. Hän on omissa muistelmakirjoissaan kertonut siitä tapahtumasta mielenkiintoisella tavalla.

Kävelimme yhdessä lounaalle. Ravintolassa oli myös eräs Outokummun metallimies(Hänenkin sukunimensä oli Tanner). Hän kysyi minulta ,voisiko hän esittää heidän keräyslistansa Väinö Tannerille. Totesin , että esitä pois, sittenhän se nähdään, mitä hän tuumaa. Tanner katsoi keräyslistan hyvin tarkkaan, katsoi ovatko leimat kohdallaan, Hän otti sitten lompakostaan kaksi juuri käyttöön tullutta markan seteliä. ja kirjoitti nimensä listaan. Kaveri sanoi minulle myöhemmin, että kyllä hän sentään viittäkymppiä odotti.

Kun Tanner luopui puheenjohtajatehtävästä, hänelle ojennettiin puoluekokouksen lopussa ruusukimppu. Loppusanoissaan hän totesi, että hän on työväenliikkeessä tottunut saamaan enemmän risuja kuin ruusuja. Lisäksi hän korosti, että hän on aina katsonut tulleen työväen liikkeeseen palvelijana ei palveltavaksi. Silloin moni silmäkulma kostui. Minulla oli tilaisuus viedä autollani hänet kotiinsa Ruoholahteen.

Viimeisen kerran tapasin hänet eduskunnassa. Hän jäi pois eduskunnasta samoissa vaaleissa. jolloin minä tulin sisään eli 1962. Kerran hän oli talossa käymässä ja istu kahvilassa Kalle Pitsingin kanssa. Kun kuljin ohi Tanner kutsui minut heidän pöytänsä. Hän kysyi minulta, sinäkö se olet se "Väinö Antero", joka Uudessa Ajassa kirjoittelee täältä eduskunnasta. Totesin, että päätoimittajan toivomuksesta olen sellaista palstaa lehdessä pitänyt. Hän oli hymyssä suin ja totesi. "Niin, siitä minäkin aloitin".

Tämä oli sellainen kultajyvä, johon voi tämänkin kertomuksen lopettaa. Tanner on minun katsannossani suurmies, jonkalaista vain harvoin tapaa.

